विद्ययातमोविरोधिन्या त्रियुगंत्रीणिस्थूलसूक्ष्मकारणशरीराणियुज्यंतेरज्जूरगवत्संबध्यंतेयस्मिन्अधिष्ठानभूतेतंत्रियुगं अज्ञानकल्पितस्यावस्थात्रयस्यविद्ययाबाधेसतिनिरुपाधिप्रत्यगात्मरूपंज्ञायतइत्यर्थः कर्त्तारंविश्वस्यनिमित्तकारणं अकृतंकर्मभिरसाध्यंनित्यसिद्धत्वात् भूतानांवियदादीनांप्रभवंउत्पत्तिस्थानंअप्ययोलयस्थानं ॥ ३ ॥ भक्तिःआराध्यत्वेनज्ञानंतच्चकीदृशं किंभेदेनराजवत्तटस्थतयाभगवान् ध्येयउतप्रत्यगात्मत्वेनेतिभावः ॥ ४ ॥ मायांपुत्रकलत्राद्याकारेणपरिणतामविद्यांनसेवे वृथाधर्मंभगवदर्पणंविनानचरामि शुद्धभावंमनसःकामक्रोधादिराहित्येननैर्मल्यंगतःप्राप्तःभक्त्याध्यानेन शास्त्रात्तत्त्वमसीत्यागमात् जनार्दनंजगल्लयाधिष्ठानंज्ञानमात्रव्यवहितंब्रह्म नास्मिसंसारीब्रह्मैवास्मीतितत्त्वालोचनात्मकेनज्ञानेनैवप्राप्यते नायंसर्पोरज्जुरेवेयमितिवत् नतुकीटभृंगन्यायेनभावनादित्यर्थः ॥ ५ ॥ ६ ॥

विद्ययातातजानामित्रियुगंमधुसूदनं॥ कर्तारमकृतंदेवंभूतानांप्रभवाप्ययं॥ ३॥ धृतराष्ट्रउवाच गावल्गणेऽत्रकाभक्तिर्यातेनित्याजनार्दने॥ यथात्वमभिजानासित्रियुगंमधुसूदनं॥ ४॥ संजयउवाच मायांनसेवेभद्रंतेनवृथाधर्ममाचरे॥ शुद्धभावंगतोभक्त्याशास्त्राद्वेद्मिजनार्दनं॥ ५॥ धृतराष्ट्रउवाच दुर्योधनहृषीकेशंप्रपद्यस्वजनार्दनं॥ आप्तोनःसंजयस्तातशरणंगच्छकेशवं॥ ६॥ दुर्योधनउवाच भगवान्देवकीपुत्रोलोकांश्चेन्निहनिष्यति॥ प्रवदन्नर्जुनेसख्यंनाहंगच्छेऽद्यकेशवं॥ ७॥ धृतराष्ट्रउवाच अवाग्गांधारिपुत्रस्तेगच्छत्येषसुदुर्मतिः॥ ईर्षुर्दुरात्मामानीचश्रेयसांवचनातिगः॥ ८॥ गांधार्युवाच ऐश्वर्यकामदुष्टात्मन्वृद्धानांशासनातिग॥ ऐश्वर्यजीवितेहित्वापितरंमांचबालिश॥ ९॥ वर्धयन्दुर्हृदांप्रीतिंमांचशोकेनवर्धयन्॥ निहतोभीमसेनेनस्मर्तासिवचनंपितुः॥ १०॥ व्यासउवाच प्रियोसिराजन्कृष्णस्यधृतराष्ट्रनिबोधमे॥ यस्यतेसंजयोदूतोयस्त्वांश्रेयसियोक्ष्यते॥ ११॥ जानात्येषहृषीकेशंपुराणंयच्चवैपरं॥ शुश्रूषमाणमैकाग्र्यंमोक्ष्यतेमहतोभयात्॥ १२॥ वैचित्रवीर्यपुरुषाःक्रोधहर्षसमावृताः॥ सिताबद्धुविधैःपाशैर्येनतुष्टाःस्वकैर्धनैः॥ १३॥ यमस्यवशमायांतिकाममूढाःपुनःपुनः॥ अंधनेत्रायथैवांधानीयमानाःस्वकर्मभिः॥ १४॥ एषएकायनःपंथायेनयांतिमनीषिणः॥ तंदृष्ट्वामृत्युमत्येतिमहांस्तत्रनसज्जति॥ १५॥ धृतराष्ट्रउवाच अंगसंजयमेशंसपंथानमकुतोभयं॥ येनगत्वाहृषीकेशंप्राप्नुयांसिद्धिमुत्तमां॥ १६॥

अर्जुनेविशुद्धेकामक्रोधादिमलशून्येसख्यंवदन्भगवानस्ति अद्यकामाद्याक्रांतदशायां नाहंगच्छेनप्राप्नुयां आसुरोभावोनमयात्यक्तुंशक्योऽतोनमेतत्प्राप्तिसंभावनापीत्यर्थः ॥ ७ ॥ अवाक्अधोनरकमित्यर्थः श्रेयसांसाधूनांवचनातिगःउपदेशावमानी ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ ऐकाग्र्यंशुश्रूषमाणंसेवमानंत्वांमोक्ष्यतेमोचयिष्यति ॥ १२ ॥ सिताःबद्धाः पाशैःकामादिभिः ॥ १३ ॥ अंधोनेतायेषांतेअंधनेत्राः ॥ १४ ॥ एषःज्ञानमार्गः एकायनःएकस्यब्रह्मणःप्रापकः तंदृष्ट्वातंमार्गंज्ञात्वा मृत्युंसंसारंअत्येतिअतिक्रम्यगच्छति अभ्येतीतिपाठेआत्मत्वेनमृत्युरप्येनंप्रविशतीत्यर्थः तथाचश्रुतिः तस्यहनदेवाश्चनाभूत्याईशतअत्माह्येषांसभवतीति देवाश्चनदेवाअपि तत्रसंसारेमहान्नसज्जतिसक्तोनभवति ॥ १५ ॥ सिद्धिंमोक्षं ॥ १६ ॥

Digitized by Google